

dr Iwona Benenowska
starszy wykładowca
Katedra Gramatyki i Semantyki
Instytut Filologii Polskiej i Kulturoznawstwa
Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy

Załącznik 2

AUTOREFERAT

1. Imię i nazwisko: Iwona Benenowska

2. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe – z podaniem nazwy, miejsca i roku ich uzyskania oraz tytułu rozprawy doktorskiej

2.1.

1988 – magister filologii polskiej (Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Bydgoszczy, Wydział Humanistyczny, Instytut Filologii Polskiej; 20. 06. 1988 r.) na podstawie pracy pt. *Orzeczenia syntetyczne konstytuujące elementarne struktury zdaniowe (bzyka – chłepcze)*

Promotor: dr hab. Andrzej Otfinowski

2.2.

1999 – doktor nauk humanistycznych w zakresie językoznawstwa (Uniwersytet Gdański, Wydział Filologiczno-Historyczny; uchwała Rady Wydziału z dn. 6. 05. 1999 roku) na podstawie dysertacji pt. *Relacje interpersonalne wyrażane przez orzeczenia syntetyczne konstytuujące elementarne struktury zdaniowe i otwierające pozycje dla wykładników dwu argumentów osobowych*

Promotor: dr hab. Andrzej Otfinowski

Rada Wydziału przyznała za ww. dysertację wyróżnienie

3. Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych i edukacyjnych

3.1. Zatrudnienie podstawowe (pierwszy etat):

1. 09. 1988 r. – 31. 08. 1991 r. – Szkoła Podstawowa w Potulicach, nauczyciel języka polskiego (decyzją Kuratorium Oświaty i Wychowania w Bydgoszczy od 20. 03. 1991 r. – nauczyciel mianowany)

1. 09. 1991 r. – 30. 09. 1999 r. – asystent w Zakładzie Językoznawstwa Synchronicznego Instytutu Filologii Polskiej Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Bydgoszczy

1. 10. 2000 r. – 30. 09. 2013 r. – adiunkt w Katedrze Gramatyki i Semantyki Instytutu Filologii Polskiej i Kulturoznawstwa Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego (2000 r. – 2005 r. Akademii Bydgoskiej im. Kazimierza Wielkiego) w Bydgoszczy

1. 10. 2013 r. – na czas określony (tj. do 31. 08. 2016) – starszy wykładowca w Katedrze Gramatyki i Semantyki Instytutu Filologii Polskiej i Kulturoznawstwa Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy

3.2. Zatrudnienia dodatkowe:

1. 10. 2002 r. – 31. 07. 2011 r. – Kolegium Nauczycielskie w Wałczu (umowa o pracę na czas określony)

1. 10. 2012 r. – 15. 02. 2016 r. – UMK w Toruniu, Collegium Medicum im. L. Rydygiera w Bydgoszczy, Zakład Foniatrii i Rehabilitacji Głosu (umowy zlecenia)

4. Wskazanie osiągnięcia wynikającego z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. nr 65, poz. 595 ze zm.)

4.1. tytuł osiągnięcia naukowego

monografia: *Wartościowanie w listach Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej*

4.2. (autor / autorzy, tytuł / tytuły publikacji, rok wydania, nazwa wydawnictwa)

Iwona Benenowska, *Wartościowanie w listach Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego, Bydgoszcz 2015, ss. 269

recenzenci wydawniczy: prof. dr hab. Elżbieta Hurnikowa

prof. dr hab. Stanisław Dubisz

4.3. omówienie celu naukowego / artystycznego ww. pracy / prac i osiągniętych wyników wraz z omówieniem ich ewentualnego wykorzystania

Twórczość Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej jest znana, doceniana i uznana już od dwudziestolecia międzywojennego; ukazały się liczne monografie i artykuły poświęcone analizie tekstów poetyckich i dramatycznych. Także życie poetki, obfitujące w wiele ciekawych zwrotów aż po tragiczny finał, znalazło swój opis w kilku opracowaniach biograficznych. W latach 90. XX wieku rozpoczęto publikowanie wybranych fragmentów prywatnej korespondencji poetki. Najobszerniejszy, jak dotąd, zbiór liczący ponad tysiąc tekstów, został przygotowany przez Kazimierza Olszańskiego w 1998 roku i zatytułowany *Maria z Kossaków Jasnorzewska. Listy do przyjaciół i korespondencja z mężem (1928-1945)*.

Listy stanowią bogate źródło materiału badawczego. Cykl prywatnej korespondencji daje możliwość pozyskania ważnych informacji nie tylko dotyczących istotnych w danym okresie wydarzeń, typów więzi emocjonalnej między nadawcą i adresatem, ich relacji do świata i innych ludzi, systemu wartości, lecz także pozwala odtworzyć repertuar językowy autorów. Rzeczywistość przedstawiana w formach epistolarnych funkcjonuje w podwójnym wymiarze badawczym: ważne jest nie tylko informowanie o faktach, zdarzeniach, uczuciach itd., lecz również ich ocena, wyrażanie subiektywnych opinii, wartościowanie. Walorem poznawczym, leksykalno-stylistycznym, językowym i formalnym listów z różnych epok lub korespondencji postaci historycznych, pisarzy poświęcono wiele opracowań (zob. np. rcin.org.pl). Tymczasem korespondencja Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej w zakresie

badan językowych nie została jak dotąd poddana szczegółowemu opisowi, tym bardziej pod kątem wyrażanego w niej wartościowania.

Celem moich badań było wypełnienie choć w części tej luki, a dokładniej – włączając się w nurt badań aksjolingwistycznych – wskazanie repertuaru **środków wartościujących** stosowanych przez jeden określony subiekt – Marię Pawlikowską-Jasnorzewską, **rodzajów wartości i obiektów wartościowania**. Szukając uzasadnienia tego typu badań, wystarczy odwołać się choćby do słów Jadwigi Puzyniny, która w swojej książce pt. *Wartości i wartościowanie w perspektywie językoznawstwa* stwierdza: *Językowy przekaz wartości jest niezwykle istotną częścią ludzkiej komunikacji [...]. Toteż wydaje się, że humanistyce współczesnej bardzo jest potrzebny lingwistyczny opis języka wartości, ukazujący, czym jest wartościowanie, jakie są jego środki językowe [...]* [2013: 85].

Realizując to zadanie, w rozprawie ograniczyłam się tylko do prywatno-osobistej korespondencji poetki do męża z lat 1940-1945, gdy Jasnorzewscy po opuszczeniu Polski przebywali na emigracji, a służba Stefana Jasnorzewskiego w wojskach lotniczych Wielkiej Brytanii spowodowała rozłąkę małżonków. Źródłem ekscerpcji materiału językowego był zbiór pięciuset siedemdziesięciu listów, z czego tylko kilka pochodzi z krótkiego okresu pobytu we Francji, a gros to korespondencja z Anglii. Teksty zostały zaczerpnięte ze wspomnianej wyżej publikacji pt. *Maria z Kossaków Jasnorzewska. Listy do przyjaciół i korespondencja z mężem (1928-1945)* w opracowaniu Kazimierza Olszańskiego, wydanej w 1998 roku przez wydawnictwo „Kossakiana” w Krakowie. Z nich wyekscerpowałam ponad trzy tysiące różnych językowych środków wartościujących. Najliczniejszą grupę stanowiły środki leksykalno-frazeologiczne wartościujące standardowo (ponad dwa i pół tysiąca). Środki gramatyczne obejmowały prawie trzysta przykładów użycia, konotacyjne – siedemdziesiąt, a tekstowe około dwustu. Spośród tych ostatnich ponad siedemdziesiąt procent to metafory. W monografii ograniczyłam się do prezentacji około pięćdziesięciu procent środków, omawiając najbardziej wyraziste, wskazujące jednocześnie na różnorodność repertuaru środków i obiektów wartościowania.

Monografia składa się z trzech zasadniczych części: teoretycznego wprowadzenia, analitycznego opisu materiału językowego pod kątem środków i obiektów wartościowania, interpretacji faktów językowych oraz podsumowania – zebrania najistotniejszych informacji, wniosków.

We *Wstępie* uzasadniam podjęcie tej problematyki badawczej, wyjaśniam przyjętą metodę opisu oraz wskazuję zasadniczą zawartość treściową poszczególnych części. Przyjmując podejście badawcze reprezentowane przez Jadwigę Puzyninę [1992, 2013] oraz wykorzystując niektóre elementy analiz Elżbiety Laskowskiej [1992] (na przykład koncepcję rodzajów wartości oraz struktury sądu wartościującego), zwracam jednocześnie uwagę na to, że badanie środków wartościowania pozwala w pośredni sposób scharakteryzować także osobę samej Jasnorzewskiej, jej sposób postrzegania i przedstawiania rzeczywistości, typ wrażliwości, proces kształtowania się systemu wartości. Podkreślam, że nie sposób zatrzymać się tylko na opisie tego, *co* i *jak* jest wartościowane, ale że warto także podjąć się próby (na ile pozwala materiał językowy i fakty z biografii) odtworzenia intencji nadawcy, celu określonych działań werbalnych, do których z kolei przybliżyła (konieczna w tym wypadku do uwzględniania) znajomość kontekstu pozajęzykowego. Proponowany w tej pracy opis wartościowania w tekstach, jakimi są listy, nie jest opisem samego systemu, nie ogranicza się

tylko do środków kodowych, choć przy analizie konkretnych przykładów są takie odwołania. Włączając kontekst, konotacje i środki uwarunkowane kulturowo oraz stylistycznie praca ukazuje sposoby wartościowania z pragmatycznego punktu widzenia.

W pierwszym rozdziale przedstawiam najważniejsze informacje dotyczące specyfiki listu jako gatunku i tekstu (1.1.1), włączając w to także charakterystykę języka stosowanego w tego typu komunikacji (przypominając najważniejsze ustalenia badawcze i konfrontując z warstwą językową listów Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej – 1.1.2). Przybliżam także biografię poetki (1.2), z pełniejszym udokumentowaniem faktów biograficznych z okresu małżeństwa ze Stefanem Jasnorzewskim. Ostatni teoretyczny podrozdział (1.3) dotyczy ustalenia pojęcia wartości, istoty wartościowania oraz tego, jakie typy wartości wykorzystywane są do opisu ocenianych obiektów, zależności między sposobem wartościowania a systemem wartości. Tu dokonałam także przeglądu literatury oraz różnych szkół i metod badawczych w zakresie aksjolingwistyki.

Analiza środków językowych stanowi najbardziej rozbudowaną empiryczną część monografii. Zaprezentowany materiał językowy został podzielony na pięć rozdziałów, uwzględniających poszczególne typy środków. Najobszerniejszy, zatytułowany *Leksykalno-frazeologiczne środki wartościowania* (2.), zawiera prezentację środków wartościujących, które są nazwami cech (2.1), nazwami osobowych nosicieli cech (2.2), nacechowanymi aksjologicznie nazwami obiektów nieosobowych (2.3) oraz środkami wyrażania emocjonalnego stosunku do rzeczywistości (2.4).

Do szczegółowego omówienia bardzo licznego zbioru środków w obrębie **nazw cech** wykorzystyłam dodatkowy podział na części mowy, stąd kolejno opisuję środki wartościujące wyrażone:

- przymiotnikami (2.1.1, wyróżniając odpowiednie środki półgrubym drukiem), np.: *A mógłby ze mną pogadać ten jezuita **przemądrzały***. [s. 121, [30 IV 1941]]; *Blackpool **brudny i zawszony** [...]*. [s. 352, 18 V 1942]; *Pogoda jest wprawdzie **cudowna**, ale wydaje mi się jakaś **cudza***. [s. 562, 14 IV 1943] realizującymi formułę wyrażającą strukturę wartościowania: X jest D/Z W (co znaczy: obiekt jest dobry lub zły pod kątem pewnej kategorii wartości);
- przysłówkami (2.1.2), np.: *Donoszę Panu z przyjemnością, że mi podniesiono pensję na 25 £ (zamiast 20). To jest **ślicznie, pięknie, mądrze, zmyślnie***. [s. 543, 16 III 1943], realizującymi formułę: X jest D/Z W (gdzie X oznacza coś, co kryje się pod postacią zaimka prosentencjalnego *to* = że podniesiono mi pensję);
- rzeczownikami (2.1.3), np.: *[...] Anglicy, których pasjami lubię i bardzo, coraz więcej, za ich **przyzwoitość** szanuję*. [s. 131, 6 V 1941], realizującymi formułę: X-a cechuje D/Z-ość W;
- związkami frazeologicznymi (2.1.4), np.: *Ten Twój Rębalski to chłopiec **dobrze wychowany i spokojny***. [s. 118, 28 [IV 1941]]; realizującymi formułę: X jest D/Z W.

Nazwy osobowych nosicieli cech (2.2) to rzeczowniki wartościujące, pełniące funkcję nacechowanych nazw obiektów, realizujące formułę wartościującą: X jest D-icielem/Z-icielem W, np.: *[...] a sam sobie z **lafiryndą** lazi [...]*. [s. 333-4, 30 IV 1942].

Nazwy obiektów nieosobowych (2.3) nazywają obiekt (np. przedmiot, czynność, stan, efekt czynności, miejsce), mający cechę, która jest wartością. Od nazw osobowych nosicieli cechy różnią się tym, że nie nazywają osoby jako nosiciela wartości, lecz inny obiekt wartościowania. Te nacechowane wartościująco nazwy mogą być wyrażone:

- rzeczownikami, np.: *Rosyjska niewola pokazała co za **zbrodnia** kobiety w rękach sowietów zostawiać, tak samo i w niemieckich.* [s. 322, 15 IV 1942]; realizując formułę: X jest D-icielem/Z-icielem W;
- czasownikami, np.: *O Molce mam zdanie już pewne, jest próżna i **blaguje** masę.* [s. 258, 14 I 1942]; realizując formułę: B czyni X (ktoś inny niż subiekt czyni coś) z możliwością dopisania: które jest D/Z W lub i to jest D/Z W;
- frazeologizmami, np.: *Boże, rozwieź ten **zły sen** i strzeż od niego moją Robaczkę [...].* [s. 238, 25 XI 1941], realizując formułę: X jest D-icielem/Z-icielem W.

Poza nazywaniem cech i wartościowaniem obiektów można także wyrażać emocjonalny stosunek do opisywanej i ocenianej rzeczywistości, bowiem afektywność jest nierozzerwalnie złączona z przeżyciami człowieka, percepcją rzeczywistości i wartościowaniem. W podrozdziale dotyczącym wyrażania emocjonalnego stosunku do rzeczywistości (2.4) wyróżniłam takie środki, które wyłącznie informują o emocjach lub wyrażają/nazywają uczucia. Do leksykalno-frazeologicznych środków wyrażających emocjonalny stosunek do rzeczywistości zaliczam **operatory emotywnie** (2.4.1) i **nazwy uczuć oraz reakcji świadczących o uczuciu** (2.4.2). Na przykład we fragmencie: *Siedzę przed kominkiem w salonie odmalowanym na nowo, **ale jak!** w stylu łazienkowym [...], okropność pozbawiona sensu jeśli chodzi o salonik.* [s. 233, 20-22 XI 1941] operator: **ale jak!** sygnalizuje, że przedmiot wartościowania stanowi zaskoczenie, a jednocześnie jest środkiem wyrażającym negatywne emocje.

Nazwy uczuć mogą być wyrażone czasownikami, np. [...] *jak ja Twoją Mameczkę b. **kocham.*** [s. 422, 28 VIII 1942]; rzeczownikami, np. *Czek – **radość** niepospolita.* [s. 339, 4 V 1942]; przymiotnikami lub przysłówkami, np. *Właściwie dzisiaj byłabym całkiem chwilowo **szczęśliwa**, gdyby tu była ze mną w hotelu Mama i Madzia.* [s. 475, 26 XI 1942]; związkami frazeologicznymi, np. [...] *trochę **skóra cierpnie** na widok postępów pp. muzyków [Rosjan].* [s. 287, 10 II 1942].

Do grupy środków będących werbalną reakcją świadcząca o uczuciu zaliczyłam **gestosłowa** – specyficzne działania słowne, charakterystyczne dla listu, które, zastępując gesty, są wyrazem czułości w stosunku do osoby adresata, np. ***Całuję** Cię cudeńko moje dobre* [s. 96, 11 IV 1941]; ***Ściskam** Cię złoto, bardzo Cię **ściskam**, jedyna moja gwiazdeczko!* [s. 431, 22 IX 1942]; bowiem jeśli A (czyli subiekt i zarazem podmiot afektywny – Maria Pawlikowska-Jasnorzewska) czyni X (komunikuje: *ściskam, całuję*), to X jest D Wodcz i jednocześnie A doznaje uczucia wobec kogoś X {i to jest D Wodcz}.

Kolejnym znamiennym dla listów zjawiskiem językowym są **afektonimy**. Problem jednak polega na tym, że ich struktury formalne (zwykle rozbudowane) łączą w sobie różne środki wartościujące (leksykalne i gramatyczne (słowotwórcze), konotacyjne i tekstowe), ich składniki mogłyby być osobno prezentowane w grupie nazw osobowych nosicieli cech, nazw cech i tak dalej. Takie oddzielne (rozcłonkowane) analizowanie ich znacznie rozbudowałoby poszczególne części (wcześniej omówione) i spowodowało jednocześnie, że umknęłaby cała aura czułości i specyfika tego typu konstrukcji, właściwych przecież sztuce epistolarnej i intymnej komunikacji, zob. np. *moja **aksamitna Robaczko boża*** [s. 396, 11 VII 1942], ***greczny Bajbaczku drogi*** [s. 516, 3 II 1943], ***Bajbaczku, Ty skarbie w złej przygodzie*** [s. 870, 17 VI 1945].

Poza leksykalno-frazeologicznymi środkami wartościowania w listach Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej jest także grupa środków nazwanych **gramatycznymi** (rozdz. 3), wśród których wyodrębniłam **słowotwórcze** (3.1), **fleksyjne** (3.2) i **składniowe** (3.3). W obrębie środków słowotwórczych funkcjonujących w systemie można wyróżnić formanty, które zawierają wartościowanie, szczególnie w zakresie wyrażania emocji. Przyjmuje się, że derywaty deminutywne lub hipokorystyczne wartościują pozytywnie, a augmentatywne - negatywnie. Tak jest i w przypadku listów poetki, np. *Chciałabym aby pod jedną z nich [kołder] spała Twoja Mamuśka najlepsza. Ideal teściowej* [s. 88, Zima 1941]; *W tej chwili jestem, wyobraź sobie, znowu w innym pokoju: nr 11 (już 3-cia zmiana). Jest to pokoisko brudne ogromnie i wcale nie sympatyczne, wąskie [...]*. [s. 649, 18 IV 1944].

Warto w tym miejscu zaznaczyć, iż za znamienne dla listów Jasnorzewskiej należy uznać odwracanie znaku wartościowania. W zebranych materiale słowotwórczych środków wartościowania odnotowano przypadki sekundarnej oceny negatywnej. Jest to wynik pragmatycznych działań subiekta – nadawania fakultatywnych, zmiennych i subiektywnych ocen. Polega to na tym, że na przykład prymarnie wartościujące pozytywnie deminutiwa poetka umieszcza w takim kontekście, że ich dodatnia ocena jest tylko pozorna (formalna), de facto wartościują negatywnie, co widać w użyciu derywatu *pamiąteczka*: *Patrząc na to posyłanie przez potężną Anglię pamiąteczek Stalinowi widzę, że my jedni głupi idioci chcieliśmy być „dumni” [...]*. [s. 532, 23 II 1943] – prymarnie (jako zdrobnienie z formantem *-ka*) *pamiąteczka* wiązałyby się z pozytywnym wartościowaniem, lecz przy zastosowaniu przez poetkę ironii następuje odwrócenie znaku wartościowania.

Takie działania językowe powodują, iż zmienia się znaczenie proporcji wynikających z oglądu wykładników pod kątem stricte formalnym, tzn. wydawać by się mogło, że formantów augmentatywno-pejoratywnych jest mniej, więc poetka chętniej wartościuje pozytywnie, lecz, biorąc pod uwagę jej świadome odwracanie ładunku aksjologicznego deminutiwów, okazuje się, że w przypadku środków słowotwórczych prymarnie wartościowanie nakłada się na niestandardowe ich wykorzystanie, a w wyniku tego formacji wartościujących negatywnie jest więcej.

Fleksyjnych środków wartościujących nie odnotowano zbyt wiele, są to przede wszystkim formy liczby mnogiej deprecjatywnej ([...] *te rodaki, te ziomki takie obce i niekorzystne dla mnie*. [s. 116, 24-25 IV 1941]) oraz wprowadzanie zaimka rodzaju nijakiego zamiast męskiego lub żeńskiego, co uznaje się za deprecjację obiektu wartościowania – uprzedmiotowienie (np. [o mężczyznach] *Wejdzie to do sklepu, zdenerwuje się, przestraszy i bierze co mu wpakuje ładniejsza jakaś ekspedientka*. [s. 251, 19 XII 1941]).

Wartościujące struktury składniowe występowały zarówno w wypowiedzeniach pojedynczych, np. *Byle raz już wyjść z tej otchłani*. [s. 182, 27 VII 1941], gdzie widać strukturę: **Byle (już) X**, obejmującą w swym składzie: spójnik *byle*, partykułę *już* i bezokolicznik (*napisać, zrobić, się wyspać* itp.) wstawiany w miejsce X i oznaczający czynność pożądaną/postulowaną, więc wartościowaną pozytywnie;

jak i złożonych, np. *Lubię Zofię, ale [...]* *tak gada, że się słabo robi*. [s. 109, 21 IV 1941]; gdzie funkcjonuje struktura: **X, ale Y**, a X jest Z, Y jest D (lub odwrotnie).

Wyodrębniono ponad trzydzieści różnych modeli składniowych i trzeba zaznaczyć, że struktury składniowe w badanym materiale są znacznie różnorodniejsze niż te, które występują w języku potocznym (a opisane choćby przez Elżbietę Laskowską w monografii pt.

Wartościowanie w języku potocznym [1992: 94-110] lub wskazane przez Annę Kałkowską w opracowaniu pt. *Struktura składniowa listu* [1982: 119-126]). Wydaje się, że obszar listów i komunikacji prywatnej stanowi bogate źródło badawcze, z każdym nowym tekstem pojawiać się będą kolejne struktury, zwłaszcza w zakresie odtwarzania elementów mowy potocznej.

Wartościowanie konotacyjne jest przedmiotem opisu w kolejnym rozdziale (4.). Za wartościowanie konotacyjne uznałam takie, w którym ważne jest **nie** jednostkowe znaczenie środka językowego i jego sens dany *explicite* (systemowo i definicyjnie), lecz sens wydobyty przez odniesienie do systemu wartości danej grupy społecznej lub jednostki, zrozumiały w różnym zakresie (od wspólnych dla Polaków i Europejczyków konotacji kulturowych, przez środowiskowe aż po indywidualne, w tym wypadku czytelne tylko dla Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej i jej męża). Deszyfrację wartościowania konotacyjnego ułatwia znajomość stereotypów oraz informacje uzyskiwane z szeroko pojętego kontekstu wiedzy kulturowej, historycznej, a w wypadku materiału językowego listów poetki przede wszystkim biograficznej. Przekonanie wartościujące wyraża się w następujący sposób: X jest J, czyli D/Z W, to znaczy że środki użyte w wypowiedzeniu informują o jakimś elemencie rzeczywistości, że on jest **jakiś**, ale dopiero z dodatkowej (wspólnej dla nadawcy i odbiorcy wiedzy), określana jest jego wartość i można wywnioskować, co według nadawcy jest dobre lub złe. Doskonałą ilustracją takiego procesu rekonstruowania sądu wartościującego poetki jest analiza wyrażenia *dziadki leśne* (np. *Taki młody pilot to ofiara składana na wyspie, na której my żyjemy, przez dziadków leśnych, bo chcą się czymś chwalić i mieć się z czego nadymać.* [s. 115, 24 IV 1941]). Maria Pawlikowska-Jasnorzewska używa tej nazwy w odniesieniu do grupy ludzi będących nosicielami złych cech w aspekcie wartości społecznych i odczuć, dla nazwania starszej kadry oficerskiej (tzw. sztabowców). Chodzi o dowódców, którzy decydowali o losach innych żołnierzy, ale sami byli oderwani od rzeczywistości, uwikłani w politykę. Wyrażenie funkcjonowało w żołnierskim środowisku emigracyjnym, spotykamy je w literaturze (opisującej realia tamtych czasów), choć w słownikach języka polskiego nie zostało odnotowane (zob. podobne znaczenie jedynie w *Wielkim słowniku języka polskiego* [www.wsjp.pl]).

Wartościowanie tekstowe (rozdz. 5.) wiąże się z tym, że w tekście interpretowanym aksjologicznie istotne stają się takie elementy, które wynikają z kontekstu, konsytuacji, asocjacji nadawcy. W związku z tym ważne stają się metafory, ironia, porównania, gra językowa; szukanie nacechowania wartościującego nie tylko w poszczególnych słowach, połączeniach wyrazowych, zdaniach, lecz także w całych fragmentach tekstów, zawierających na pierwszy rzut oka zwykłe opisy. Odtworzenie sądu aksjologicznego następuje dzięki wspólnej wiedzy nadawcy i odbiorcy – każdy fragment niesie ze sobą osobne znaczenie, wymaga komentarza, który pozwala stwierdzić, że w tekście funkcjonuje sąd wartościujący wyrażony w ten sposób: *wiedz/uważam, że X i to jest D/Z W* lub co świadczy o tym, że X jest D/Z W.

Dobrym przykładem, pokazującym mechanizm rekonstruowania sądu wartościującego poetki w typie wartościowania tekstowego, jest analiza wielopoziomowego układu wartościowania z fragmentu:

W tym drzeniu niekończącym się, tzw. dygotaniu wyszłam na obmierzłą, mokrą, nagłą śnieżycę. [...] Był we mnie straszny bunt, było oburzenie na zimnego kata lekarza, była odraza do ponownego powrotu do „teatru” (tak się nazywa sala operacyjna) [...]. Każde

stworzenie **ma** takie miejsce gdzie leci czy biegnie, aby ująć niebezpieczeństwu – **ja nie mam**. [s. 805, 16 II 1945]

O potrzebie intymności w chwilach ciężkiej choroby Maria Pawlikowska-Jasnorzewska pisała do męża, dzieliła się tą refleksją także z Tymonem Terleckim, Antonim Słonimskim, wskazując jednocześnie na dostrzeżenie swoistej równoległości między światem przyrody i ludzi (a o tym z kolei pisała w swoich lirykach). W tym kontekście widać, że opis negatywnych uczuć stanowi tło kolejnego sądu, który funkcjonuje w strukturze zdania przeciwstawnego. Odtworzony sąd wartościujący zamyka się zatem w formule związanej ze strukturą: X a Y, gdzie: X (mieć bezpieczne miejsce) jest D, a Y (nie mieć bezpiecznego miejsca) jest Z Wodcz, pragm, hed + Ucz żalu.

W tym rozdziale wiele miejsca poświęcam także **metaforom**. Trzeba pamiętać, że możliwość dostrzeżenia metafory, proces deszyfracji jej znaczeń jest możliwy wtedy, gdy zarówno nadawca, jak i odbiorca dysponują taką samą (podobną) wiedzą na temat słowa użytego przenieśmi i umieją przypisywać mu te same konotacje. Umożliwia to także uchwycenie aksjologicznego aspektu metaforyzacji. Widać to w interpretacji poniższego fragmentu:

Nie, ani jednym korzeniem nie utkwię tu, za twardo. Flanca jestem czekająca w piwnicy na lepsze czasy. [s. 85, 13 II 1941]; *Czy Ty byś mógł się żyć z takimi patalaciami jak są Anglicy, bo ja nie. Ja jestem dumna flanca, która się tu nie przyjęła i jest miękka i zwisa, ale jej tutejszy ubogi duchem grunt nie zadowoli.* [s. 722, 8 X 1944]

Ze znaczeniem prymarnym wiąże się wnioskowanie, że jeśli flanca nie wypuszcza korzeni, to źle; ze znaczenia metaforycznego zaś wynika, że Maria nie zadomowi się w Anglii, bo nie czuje się tu dobrze. Wyrażenie *lepsze czasy* implikuje wartościowanie negatywne i znaczy, że teraz czasy nie są sprzyjające. *Flanca* to prymarnie rzeczownik nazywający przedmiot – roślinę, metaforycznie nazywa osobowego nosiciela cechy (oprócz tego w zdaniu występują środki nazywające cechy metaforycznego obiektu). Interpretacja wynika ze wspólnej wiedzy o świecie: 1. ocena – explicitna: roślina nie przyjmuje się, bo trafiła na zły grunt. To jest wartościowane negatywnie. 2. ocena implicitna – zawarta w całym wyrażeniu metaforycznym: Maria jest zbyt dumna, by zgodzić się na zastane i oferowane w Anglii warunki, nie „zakorzeni się” tu, to znaczy nie uzna takiego miejsca za swój dom. To jest metaforyczne negatywne wartościowanie przestrzeni jako miejsca obcego, ale pozytywne wartościowanie siebie. Cała ta „piętrowa” konstrukcja wartościująca implikuje dwa obiekty (odmiennego) wartościowania:

X₁ = flanca, która się nie przyjęła {i to jest Z Wpragm}

X₂ obiekt metaforyczny = Maria, która jest dumna, że się nie przyjęła, bo uważa, że grunt jest zbyt ubogi duchem (*ubogi duchem* – kolejne znaczenie metaforyczne) {i to jest D Wodcz}

Poetka używa również metaforycznych nazw wartościujących, utrwalonych w języku potocznym i przeniesionych ze świata zwierząt, np. *baran*, *bydlę*, *orzeł*. Tu także wykazuje skłonność do odwracania prymarnego znaku wartościowania, jak w we fragmencie:

Nasze dziady urządzają sobie wraz z księdzem wycieczkę autem do Glasgow i jezior szkockich. Orły nasze nie tracą czasu, tylko się zabawiają jak się da, a potem będą blagować o życiu pełnym trudów dla ojczyzny [...]. [s. 101, 14 IV 1941]

Orzeł oznacza kogoś wybitnego w swojej dziedzinie i standardowo wartościuje pozytywnie z uczuciem podziwu. Pawlikowska-Jasnorzewska, wyrażając się z ironią, ma sąd wartościujący realizujący się w formule: X jest Z-icielem Wodcz, społ.

Ponadto w tekstach listów występują metaforyczne przeniesienia nazw związanych z: religią (np. *Londyn jest teraz przedsiönkiem **piekła**, co tu gadać.* [s. 713, 28 IX 1944]), światem nierzeczywistym (np. *Jestem bardzo obrażony, że p. Robak nie pisze. Tym bardziej, że nic nie wiadomo teraz, gdzie te potworne **straszydła** lecą i mimo woli każdy drży o to co lubi. Samolot bez pilota to prawdziwa **zmora** [...].* [s. 673, 18 VI 1944] – *zmory, straszydła* oznaczają pociski V1 i V2), przedmiotami (np. *Ach ludzie, jakie wyście są **fujary**, ach jakie.* [s. 209, 28 IX 1941]) i in.

Maria Pawlikowska-Jasnorzewska wykorzystywała także bogaty repertuar tworzonych przez siebie **porównań metaforycznych**, które, odwołując się do odpowiednich asocjacji, wartościują negatywnie, np.: *Ot, **świat** jest teraz **jak motyl** w ręku sztubaka i zaufania ma niewiele do takiego losu.* [s. 121, [30 IV 1941]] lub pozytywnie, np. *Są jednak rodacy, co mają i dla mnie sympatię, choć jestem **jak książka niebrzydka** oprawiona, ale **po łacinie**.* [s. 753, 11 XII 1944].

Kolejnym środkiem wartościowania tekstowego jest **ironia**. Podobnie jak metafora niesie treści nie wprost i bez odpowiedniej wiedzy trudno ją właściwie zinterpretować. Ironia w użyciu poetki zawsze odwraca znak wartościowania danego środka językowego, np.: *Wegetuję nędznie pomiędzy moim pokojem a „**salonem**” pełnym dymu [...].* [s. 526, 15 II 1943]

Osobny rozdział poświęciłam omówieniu **obiektów** poddanych wartościowaniu. Z obserwacji tego, **co** i **jak** autorka listów wartościowała, wynikają interesujące konkluzje, np. Anglia była oceniana negatywnie, choć początkowo rodziła nadzieję na bezpieczeństwo; wojna uznana została za przyczynę wszelkiego zła, osobistego i ogólnoludzkiego; mąż zawsze darzony był miłością, podziwiany za zmysł praktyczny, urodę, inteligencję. Szukając odpowiedzi na to, **dlaczego** w taki, a nie inny sposób (u)kształtowała swój system wartości, skonstatowałam, iż nie sposób pominąć perspektywy związanej z sytuacją życiową poetki oraz tym, że autorką listów była osoba wykształcona, odczytana, parająca się słowem, doceniana w przedwojennym środowisku literackim oraz... kobieta, która chciała być atrakcyjna, obdarzana miłością i otoczona opieką, mająca swoje marzenia, ambicje, poglądy, potrzeby i przyzwyczajenia. Pod wpływem zewnętrznego przymusu – wojny i emigracji nastąpiło przewartościowanie. Przykładów dowodzących tej tezy można znaleźć wiele, ale warto w tym miejscu zasignalizować, iż centralne w jej życiu wartości (piękno, przyjaźń, wiedza) musiały znaleźć się na dalszym planie – stały się niejako luksusem, na który poetka nie mogła już sobie pozwolić. To, co jej wcześniej nie absorbowano, czyli sprawy bytowe, mieszczące się w sferze wartości witalnych i pragmatycznych wcześniej najniższej usytuowanych w hierarchii wartości, znalazły się na jej szczycie.

Na podstawie lektury listów skonstatowałam, że wartościowanie można interpretować jako służące poetce przede wszystkim do porządkowania swojego obrazu rzeczywistości, nie dla kształtowania opinii innych ludzi czy osiągnięcia konkretnych korzyści. Listy te to prywatny i subiektywny opis, narracja, zwierzenie, czasami prośba, ale nie otwarty „apel do ludzkości”. Pomimo często wyrażanego negatywnego wartościowania innych, konkretne działania nie służyły niszczeniu obiektów tej krytyki, nie były więc intencjonalnie nieetyczne.

W monografii przedstawiłam analizę środków językowych służących wartościowaniu. Wykorzystując językoznawczy aparat badawczy, wykazałam, że za charakterystyczne dla listów Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej można uznać:

- dominację środków leksykalno-frazeologicznych wyrażających wartościowanie, względną równowagę nazw cech i obiektów oraz określeń służących wyłącznie wyrażaniu emocji, ze szczególnym uwzględnieniem środków takich jak gestosłowa i afektonimy (co potwierdza prezentowany w aksjolingwistyce sąd, iż podstawą ocen bywają głównie emocje);
- odwracanie znaku wartościowania, podwójne wartościowanie, co świadczy o zindywidualizowanym i kreatywnym korzystaniu ze środków systemowych;
- skłonność do hiperbolizacji, gromadzenia wielu środków wartościujących w jednym wypowiedzeniu;
- różnorodność obiektów wartościowania,
- wyrażanie obu typów wartości – negatywnych i pozytywnych, ze wskazaniem na przewagę ujemnych ocen,
- zróżnicowanie językowo-stylistyczne, z wieloma neologizmami, metaforami, porównaniami, ale z dominującą rolą języka potocznego w różnych rejestrach (ci, którzy zasługiwali na ocenę pozytywną, a wśród nich przede wszystkim mąż, byli zwykle wartościowani za pomocą wyrażen nacechowanych stylem książkowym; natomiast tym, których nie ceniła, nie szczędziła epitetów zaczerpniętych z zasobu słownictwa potocznego o rejestrze emocjonalno-kolokwialnym, wyrazów kwalifikowanych w słownikach jako pospolite, obraźliwe).

Badane formy epistolarne odsłaniają wieloaspektowy charakter materiału biograficznego, pokazując autorkę w jej różnorodnych związkach ze środowiskiem, dokumentując skalę zainteresowań, eksponując różne strony osobowości i hierarchię wartości.

Badania korespondencji autorki *Niebieskich migdałów* wnoszą wkład nie tylko w dociekania nad sposobami wyrażania wartości w języku, lecz także w poznanie prywatnej sfery przeżyć i doświadczeń poetki w czasie ostatniego (jakże tragicznego) okresu życia, zatem mogą okazać się przydatne zarówno dla badaczy i miłośników języka, jak również literaturoznawców oraz wszystkich zainteresowanych życiem i twórczością Marii z Kossaków Jasnorzewskiej.

Opis wartościowania obecnego w listach Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej daje ponadto podstawę do zweryfikowania opinii dotyczących poetki, czasem ferowanych bez znajomości faktów, subiektywnych lub bezrefleksyjnie powielanych; pokazuje także potrzebę i możliwość kontynuowania tego rodzaju badań (na przykład analizy wartościowania w korespondencji do przyjaciół, w utworach literackich, dziennikach, czyli pozostałych tekstach poetki). Takie prace z pewnością stanowiłyby dobrą podstawę porównań i wniosków dotyczących **całego** systemu wartości autorki i stosowanego przez nią repertuaru środków językowego wartościowania oraz jego ewolucji.

5. Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo-badawczych

Na mój dorobek w tym zakresie składa się łącznie **46 artykułów** (w tym 4 recenzje, 3 sprawozdania, 3 teksty o charakterze popularnonaukowym, 2 w druku po pozytywnych recenzjach), **4 monografie** (w tym 2 we współautorstwie) oraz współredakcja tomu.

5.1. Artykuły wykorzystujące materiał językowy listów Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej

Na wstępie omówienia pozostałych osiągnięć naukowo-badawczych należy zaznaczyć, iż asumptem do przygotowania monografii, wskazanej jako osiągnięcie w postępowaniu habilitacyjnym, była lektura listów Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej pod kątem walorów językowych (w tym inspirujące stwierdzenie Anny Nasiłowskiej, iż: *Korespondencję Jasnorzewskich uznać można za wyjątkowy, wybitny przykład języka domowego, godny niejednej uczonej językoznawczej rozprawy.* – *Czułe słowa. O korespondencji Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej* [2001: 191]) oraz zainteresowania związane z etyką słowa, aksjolingwistyką, systemem języka i jego różnorodnymi realizacjami. **Rozprawę poprzedziło kilka artykułów**, które stanowiły niejako preludeum do szczegółowych badań korespondencji poetki pod kątem wartości i wartościowania.

W tekstach artykułów swoją uwagę badawczą skupiłam na takich zagadnieniach, jak:

gra językowa

Tej problematyce poświęcony jest artykuł pt. *System i modyfikacje systemu – o grze językowej w listach Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej do męża* [2011], w którym po zreferowaniu stanu dotychczasowych badań nad istotą gry językowej zaproponowałam rozumienie tego pojęcia jako zespołu celowych zabiegów w różnym stopniu przekraczających reguły językowe, wprowadzających pewne modyfikacje w warstwie fonicznej, graficznej, słowotwórczej, fleksyjnej i frazeologicznej oraz intertekstualnej (s. 15). Zaprezentowałam wybrane przykłady ilustrujące poszczególne modyfikacje, omówiłam widoczne w nich mechanizmy językowe. Podkreśliłam, iż na uwagę zasługuje różnorodność stosowanych przez poetkę modyfikacji, umiejętność świadomego ekscerpowania wszystkich płaszczyzn języka oraz trafność i rozległość skojarzeń. Lektura listów pod kątem gry językowej wykazała, iż Maria z Kossaków potrafiła bawić się słowem, zamknąć w miniaturze jednego wyrazu elementy humoru, emocji, własnej oceny.

rytuały językowe charakterystyczne dla form epistolarnych

Zostały one omówione w artykule pt. *Rytualizacja (kobiet) zachowań językowych jako forma osławiania lęków przed rzeczywistością. Na przykładzie listów Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej* [2013], ze szczególnym uwzględnieniem zwrotów adresatywnych (w tym afektonimów), formuł związanych z powitaniem lub pożegnaniem, językowych zachowań grzecznościowych. Badania językowe wykazały, iż wykorzystywanie skonwencjonalizowanych formuł miało na celu nie tylko utrzymanie silnego związku z mężem, lecz także (może przede wszystkim) miało znamiona autocenzury. Stosowane zabiegi językowe stanowiły oprócz tego pewne narzędzie psycholingwistyczne, za pomocą którego poetka chciała oswoić rzeczywistość i lęki z nią związane.

elementy familiolektu

W artykule pt. *Analiza listów małżeńskich Marii i Stefana Jasnorzewskich pod kątem cech języka familijnego* [2014] zaprezentowałam adekwatne do tytułu środki językowe wykscerpowane z 862 listów małżeńskich (Marii do Stefana – 577, Stefana do Marii – 285). Omówiłam przede wszystkim nazwy własne tworzone i używane przez małżonków w odniesieniu do siebie i innych (członków rodziny, przyjaciół, znajomych) oraz innowacje leksykalne, środki stylistyczne. W tekstach obojga widać, że autorzy mają wysoką sprawność językową, kreatywnie wykorzystują różnego typu asocjacje (w tym literacko-kulturowe),

czierpią radość z (od)tworzenia żartu językowego, niebanalnego żonglowania afektonimami, gestosłowami i wykładnikami płci.

dowcip językowy

Dla Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej *wic* (dowcip) był bardzo istotnym elementem życia. Upodobanie do żartu (językowego) wyniosła z rodzinnego domu. Nie dziwi więc fakt, iż nie brakuje go także w prywatnej korespondencji do męża. W artykule pt. *Dowcip językowy w listach Marii z Kossaków Jasnorzewskiej do męża – współczesna recepcja* [2014] referuję stan dotychczasowych badań nad istotą komizmu, mechanizmy psychologicznej i językowej percepcji oraz prezentuję wybrane przykłady, wskazując różne płaszczyzny językowe ich funkcjonowania (od antroponimicznej, przez frazeologiczną i gramatyczną po stylistyczną). Większość przykładów ilustruje poczucie humoru typu „szlachetnego”, więc śledząc działania językowe poetki można utwierdzić się w przekonaniu, iż dowcip to kategoria estetyczna. Modyfikacje pospolitych wyrazów i efekty komiczne na przeciętnym poziomie są w listach spotykane, lecz nie stanowią żadnej normy.

etykieta językowa

Formuły grzecznościowe, omówione w artykule pt. *Grzeczność w listach Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej do męża* [2015], mogą stanowić wzór poprawnego, eleganckiego i czułego zwracania się do drugiego człowieka. Prześledzenie warstwy językowej listów pokazuje różnorodność zachowań językowych, realizacji formuł związanych z „rytuałem obdarowywania” (np. podziękowania, prośby, rady, przeprosiny, wypowiedzi komplementujące); dowodzi stosowania podstawowych norm polskiej etykiety językowej (okazywania szacunku partnerowi, przejawiania zainteresowania sprawami dla niego ważnymi) oraz bardziej szczegółowych zasad, np. współodczuwania, aprobaty i życzliwości, demonstrowania chęci przebywania w towarzystwie partnera, deklarowania pomocy oraz minimalizacji niezgody.

kategoria przestrzeni

W druku (po pozytywnej recenzji) jest artykuł pt. „*Ani jednym korzeniem nie utkwię tu*” – *przestrzeń emigracyjna i jej wartościowanie (na podstawie listów Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej do męża)*. Przestrzeń, jako jedna z kategorii ontologicznych i jako coś, czego człowiek doświadcza na co dzień, jest badana przez wiele dziedzin nauki (filozofię, antropologię, socjologię, nauki ścisłe, kulturo- i literaturoznawstwo oraz lingwistykę), stanowi także przedmiot opisu aksjolingwistycznego jako obiekt wartościowania (i oceny pod względem pragmatycznym, estetycznym, emotywnym i in.). Wyniki analiz umieszczam w kontekście psychologiczno-społecznym człowieka „wykorzenionego”, dla którego pielęgnowanie przeszłości i wizja rodzinnego domu mają kompensacyjny charakter, lecz jednocześnie hamują proces akceptacji nowej przestrzeni.

5.2. Artykuły i studia z zakresu składni (w ujęciu strukturalno-semantycznym)

Moje zainteresowania badawcze początkowo obejmowały zagadnienia związane z systemem języka, a ściślej opisem podsystemu składniowego w nurcie **gramatyki strukturalno-semantycznej**, charakterystyce struktur predykatowo-argumentowych wykorzystywanych w elementarnych strukturach zdaniowych.

5.2.1. Przed doktoratem

W pracy magisterskiej pt. *Orzeczenia syntetyczne konstytuujące elementarne struktury zdaniowe (bzyka – chlepcze)*, napisanej w 1988 roku pod opieką naukową dr. hab. Andrzeja Otfinowskiego, opracowałam właściwości syntaktyczno-semantyczne ponad siedemdziesięciu orzeczeń wybranych ze *Słownika syntaktyczno-generatywnego czasowników polskich* pod redakcją Kazimierza Polańskiego. Przez elementarną strukturę zdaniową (ESZ) uznaję strukturę z wykładnikiem tylko jednego predykatu, funkcjonującym jako orzeczenie syntetyczne bądź główny semantycznie człon orzeczenia analitycznego. Tak pojęta ESZ nie może w sobie zawierać innej struktury zdaniowej, nawet w postaci zredukowanej do argumentu (za Otfinowskim [1982: 8-9]). Praca ma formę słownika, którego hasła stanowią osobowe formy czasownika (3 os. l.poj. czasu teraźniejszego dla niedokonanych lub czasu przeszłego dla dokonanych), będące wykładnikami predykatu semantycznego. W opracowaniu każdego hasła znajduje się skrótowa eksplikacja zdarzenia, którego predykat wyraża orzeczenie; schemat ESZ, wskazanie ~~określenie~~ ról semantycznych argumentów, przykładowe realizacje. Słownikową część pracy uzupełniają: wykaz ról semantycznych argumentów implikowanych przez omówione orzeczenia, podział orzeczeń ze względu na liczbę i role argumentów, spis opracowanych orzeczeń syntetycznych oraz zestaw definicji znaczeń czasowników (wybrane z podstawowych słowników języka polskiego).

Przed doktoratem opublikowałam artykuły dotyczące badań ESZ konstytuowanych przez orzeczenia syntetyczne implikujące argumenty osobowe:

Typy ESZ z orzeczeniem syntetycznym otwierającym pozycje dla wykładników argumentów osobowych [1996]

Orzeczenia syntetyczne konstytuujące ESZ i wyrażające relację pomiędzy osobami różnej płci [1998]

Orzeczenia syntetyczne konstytuujące ESZ i wyrażające relację pozbawiania życia człowieka przez człowieka we współczesnej polszczyźnie [1999]

5.2.2. Po doktoracie

Kontynuowałam badania ESZ z argumentami osobowymi. W roku 2002 ukazała się moja **monografia**, będąca nieznacznie zmienioną wersją pracy doktorskiej, pt. *Elementarne struktury zdaniowe (wybrane zagadnienia)*. Opisuję w niej tylko te ESZ, w których orzeczenie syntetyczne otwiera pozycje dla dwu argumentów osobowych. Ustaliłam zbiór takich orzeczeń (ponad sześćset), formy wykładników argumentów osobowych, rodzaje zdarzeń, w których te argumenty partycypują; funkcje, jakie względem siebie spełniają w zdarzeniach oraz zależności pomiędzy rodzajami zdarzeń, liczbą nazywających je orzeczeń, formą wykładników argumentów osobowych i funkcjami tych argumentów.

W roku 2010 opublikowałam **monografię** pt. *Orzeczenia syntetyczne konstytuujące elementarne struktury zdaniowe – wykładniki zdarzeń jednoargumentowych z argumentem w funkcji patiensis*. Celem prowadzonych badań było wyodrębnienie zbioru orzeczeń syntetycznych jednoargumentowych, to znaczy otwierających pozycję (lub pozycje – przy dysjunkcji) dla wykładnika(-ów) argumentu wyrażanego przez te orzeczenia predykatu; argumentu pełniącego funkcję patiensis. Wybrałam ponad czterysta orzeczeń, które uporządkowałam w dwieście czterdzieści osiem haseł, szczegółowo omówionych w *Słowniku* (Rozdział I). W każdym haśle znajdują się informacje dotyczące (kolejno): znaczenia, właściwości składniowych, charakterystyki zbioru obiektów pełniących w zdarzeniu funkcję

patiensa oraz przykładowych realizacji zdaniowych. Rozdział II jest poświęcony typom struktur składniowych, konstytuowanych przez orzeczenia. Ogółem wyróżniono czternaście różnych struktur. W Rozdziale III przeprowadziłam analizę typów zdarzeń. W zbiorze zdarzeń wyrażanych przez orzeczenia wyróżniłam trzy zasadnicze grupy:

- ruch, przemieszcz(a:e)nie = uleganie przemieszcz(a:e)niu (I);
- procesy przebiegające w sposób naturalny w przyrodzie (II),
- zmiany jakościowe w obiekcie (III).

W Rozdziale IV opisałam zależności między rodzajem zdarzenia wyrażanym przez orzeczenia i typem struktury składniowej konstytuowanej przez te orzeczenia. W jedenastu przypadkach określonego typu zdarzenia całkowicie odpowiada określony typ struktur(-y), to znaczy wszystkie orzeczenia wyrażające dany typ zdarzenia konstytuują jedną i tę samą strukturę.

Praca przyczyniła się do ustalenia istotnych cech funkcji patiensa, funkcji niejednoznacznie charakteryzowanej w literaturze przedmiotu. Mówiąc o patiencie jako funkcji implikowanego argumentu, brałam pod uwagę jeden z typów patiensa, charakterystyczny dla zdarzeń reprezentowanych przez badane orzeczenia. Jest to paciens procesu lub stanu, bez żadnych konotacji agentywnych, w wyabstrahowaniu od świadomego działania ludzkiego, ale w związku z mimowolnością, bezwładem, samorodnością itp. wielorakich zjawisk otaczającej rzeczywistości, świata przyrody. Jak zauważyła Joanna Kuć w opublikowanej w „Pracach Językoznawczych” [XV/2 2013] recenzji tej monografii: *istotę patiensa badaczka rozumie jednak szerzej niż w standardowym ujęciu podręcznikowym [...]* (s. 83).

Ponadto opublikowałam następujące artykuły poświęcone problematyce ESZ:

Orzeczenia syntetyczne wyrażające działanie bólu fizycznego [2000]

Kilka uwag o ESZ konstytuowanych przez orzeczenie syntetyczne [2001]

Wybrane relacje interpersonalne w elementarnych strukturach zdaniowych [2004]

Uwagi dotyczące predykatów dolegliwości fizycznych [2006]

Badalam także ESZ pod kątem innych zdarzeń, np.

Orzeczenia syntetyczne jako wykładniki predykatów odbijania światła [2007]

Źródło dźwięku (-ów) jako składnikowa funkcja argumentu w zdarzeniach jednoargumentowych wyrażanych przez elementarne struktury zdaniowe z niektórymi orzeczeniami syntetycznymi [2008]

Charakterystyka wybranych orzeczeń syntetycznych konstytuujących elementarne struktury zdaniowe wyrażające zmiany stanu skupienia [2010]

Wybrane orzeczenia syntetyczne – wykładniki predykatów nabywania koloru czerwonego [2010]

O kolorach w języku (na tle różnych perspektyw badawczych) [2011]

Propozycje odczytania metafory zdaniowej w wybranych fragmentach zbioru „Bydgoszcz w literaturze” [2009, zob. 5.3.2.]

5.3. Artykuły i studia poświęcone analizie różnych gatunków tekstów (ujęcia lingwistyczne i interdyscyplinarne)

Prowadzonym badaniom składniowym towarzyszył ciągły namysł nad sposobami poznawania języka nie tylko jako systemu, lecz także różnorodności jego realizacji w

tekstach. To wiązało się też z obszarami badań prowadzonymi we współpracy z innymi ośrodkami, autorytetami naukowymi, badaniami statutowymi (wykazanymi w punkcie 6) oraz lekturą nowych, inspirujących publikacji (np. Ewy Sławkowej *Teksty literackie w kręgu językoznawstwa* [2012]).

Doceniając rangę badań deskryptywnych, nie sposób nie zauważyć też słuszności i znaczenia integracjonizmu, interdyscyplinarnych ujęć w różnych obszarach aktywności naukowej, coraz silniejszych powiązań między (sub)dyscyplinami. Okazuje się, że dążąc do jak najprecyzyjniejszego opisu faktów językowych, należy coraz częściej uwzględniać czynniki nie tylko natury językowej, lecz także kulturowej, poznawczej, społecznej. Badacz w wielu przypadkach powinien posługiwać się nie tylko klasycznym aparatem pojęciowym, ale też kategoriami pojęciowymi pochodzącymi z różnych paradygmatów myślenia lingwistycznego, np. strategia komunikacyjna, stereotyp, metafora i jej domeny, kontekst, wiedza pozajęzykowa, specyfika sytuacji komunikacyjnej. Stąd moje kolejne kręgi zainteresowań badawczych.

5.3.1.

W kręgu prac o charakterze **interdyscyplinarnym** mieści się **monografia** *Dialog z tekstem* (we współautorstwie z Beatą Morzyńską-Wrzosek [2014]; ponieważ opracowałam część dotyczącą środków i kontekstów językowych, swój udział procentowy szacuję na 50%).

Zaproponowałyśmy analizę i interpretację pięciu krótkich tekstów literackich: Wisławy Szymborskiej *Kot w pustym mieszkaniu*, Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej *Światło w ciemnościach...*, *Zielone miasto*, *Kurze łapki*; Haliny Poświatowskiej **** z żywych bolesnych...*

Skupiłyśmy się przede wszystkim na walorach poetyckich tekstu, sposobach ich funkcjonowania, możliwościach odczytania, ale do obszaru badawczego włączyłyśmy też informacje językowe i konteksty pozajęzykowe. Dostrzegając różnice między językiem poetyckim a niepoetyckim, funkcją poetycką a informacyjno-opisową, starałyśmy się pokazać charakterystyczną dwupłaszczyznowość tekstów, które dają podstawę do sfunkcjonalizowania wiedzy o języku i kulturze (te zagadnienia szczegółowo wyłożyłyśmy w *Słowie wstępnym*). Każdy utwór został opracowany zgodnie z przyjętym modelem opisu, na który składają się: zacytowanie utworu, propozycja odczytania tekstu, wskazania kontekstowe, uzupełniające wskazania bibliograficzne.

Należy nadmienić, że umiejętność takiego sposobu odczytywania tekstów literackich jest profilowana na wszystkich szczeblach kształcenia polonistycznego. Zwraca się uwagę na trzy obszary: odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji, analizę i interpretację tekstów kultury, tworzenie samej spójnej wypowiedzi; zatem poza umiejętnością analizy i interpretacji chodzi również o łączenie elementów wiedzy o języku i o kulturze (w tym zwłaszcza o literaturze), przywoływanie odpowiednich kontekstów, stanowiących inspirację do kreatywnej oceny współczesnych problemów kultury, literatury i języka. Monografia wychodzi naprzeciw tym wyzwaniom, daje kontynuację wspomnianych zagadnień i rozszerzenie ich do poziomu akademickiego.

Monografia została wyróżniona w konkursie na Najlepszy Skrypt i Podręcznik Akademicki im. Edwarda Pudełki (XVIII Poznańskie Dni Książki nie tylko Naukowej, 5-7 listopada 2014 r.). W grudniowym numerze „Forum Akademickiego” (12/2014) ukazała się recenzja Marcina Lutomińskiego [<https://forumakademickie.pl/recenzje/zrozumiec-poezje>],

w której Autor pisze, iż: *Interdyscyplinarne ujęcie jest w pełni uzasadnione w odniesieniu do poezji współczesnej, bogatej w konteksty i znaczenia. [...] Autorki próbują dotrzeć do sensu utworów w myśl zasady „od szczegółu do ogółu”. I trzeba przyznać, że daje ona wymierne efekty, ponieważ ukazuje poezję jako fenomen współlistnienia wzajemnie uzupełniających się płaszczyzn [...].*

Efektom wcześniejszej współpracy z dr hab. Beatą Morzyńską-Wrżosek był artykuł pt. *Kreacja obrazu Bydgoszczy w szopce Z. Prussa* ([2007] ponieważ opracowałam część dotyczącą analizy środków językowych, swój udział procentowy szacuję na 50%). Część wstępna artykułu przybliży sylwetkę twórczą Autora szopki, część pierwsza stanowi analizę utworu z perspektywy literaturoznawczej, druga – językoznawczej. Uwzględnienie zarówno literacko-kulturowego, jak i językowego zaplecza *Wielkiej kantaty o świętym Marcinie, czyli o znalezieniu przez bydgoszczan patrona swego miasta* umożliwiło naświetlenie z różnych punktów widzenia najistotniejszych warstw i elementów konstytuujących strukturę tego tekstu, udowodniło, że język jest doskonałym tworzywem do kreowania obrazu przestrzeni miejskiej.

5.3.2.

Teksty literackie stały się podstawą do analizy językowej przeprowadzonej w kolejnych artykułach.

W tekście pt. *Propozycje odczytania metafory zdaniowej w wybranych fragmentach zbioru „Bydgoszcz w literaturze”* [2009] za podstawę analizy tytułowych metafor przyjął model gramatyki generatywnej. W zaprezentowanym opisie struktur formalnych widać było ogólną regułę – predykat przyłączał argumenty będące prymarnie wyrażeniem innego predykatu. W deszyfracji zdania metaforycznego pomaga stosowanie reguł gramatycznych, „podstawianie do wzoru” (jakim jest struktura predykatowo-argumentowa i charakterystyka selekcyjna argumentów) użytych w poezji „zmiennych”, stanowiących novum, istotę metafory.

Artykuł pt. *Gra językowa w twórczości M. Hemara* [2012] poświęciłam wyjaśnieniu (na wybranych przykładach pochodzących z tomów *Marchewka*, *Poezje zebrane* oraz *Liryki, satyry, fraszki*) technik modyfikacji jednostek językowych oraz podstaw językowej i kulturowej deszyfracji gry językowej (na płaszczyźnie intersemiotycznej). Zwróciłam uwagę na to, że duża część analizowanego materiału zawiera elementy obce, wyrazy z języka angielskiego czy rosyjskiego zostają przekształcone i połączone z regułami innego („macierzystego”), zostają niejako „zanurzone” w jego systemie.

Dla publikacji pt. *Stereotyp domu w poezji polskich hippisów* [2015] źródło ekscerpcji materiału językowego stanowił zbiór pt. *Życie w drodze. Antologia poezji hippisów*, zawierający wybór stu piętnastu utworów dwudziestu dziewięciu autorów polskich. Celem artykułu była próba ustalenia, jak w poezji polskich hippisów funkcjonował ważny kulturowo stereotyp domu, jakie były jego wykładniki językowe i co (s)powodowało takie, a nie inne ukształtowanie treści. Na podstawie przeanalizowanego materiału językowego zauważyłam, że w poezji polskich hippisów pojęcie DOMU zajmuje stosunkowo niewiele miejsca, funkcjonuje w wąskim repertuarze językowym i specyficznym zakresie, na peryferyjnym obszarze stereotypu i wbrew powszechnie kojarzonym wartościom; stanowi raczej przełamanie popularnego w wielu kulturach, także polskiej, swoistego „kodu domestykacji”.

5.3.3.

Kolejny cykl artykułów wiąże problematyka związana z analizą **komunikacji językowej, wypowiedzi publicznych** w mediach, polityce, reklamie, Internecie.

Jedną z cech współczesnej komunikacji jest emocjonalność i pośrednio także wartościowanie.

Tekst pt. *Emocje w Internecie* [2004] jest poświęcony specyficznym i charakterystycznym dla nowego medium znakom graficznym – emotikonom. Traktuję je jako substytuty emocji, elementy zastępujące w kodzie niewerbalnym środki językowego wyrażania uczucia. Na podstawie zebranego materiału określiłam ich charakterystyczne cechy.

Sposoby budowania pozytywnych emocji w reklamie telewizyjnej [2006] to tytuł kolejnego artykułu. Na podstawie zebranego materiału udowodniłam, że reklama (telewizyjna) wykorzystuje różne scenerie (np. domu, przyrody) i motywy (np. zabawy, rodziny), ukształtowanie warstwy werbalnej (np. dialogu, wartościowania, apelu/sugestii), tworzy specjalne związki między warstwami wizualną i werbalną.

Z badań cyklu reklam piwa *Żubr* (artykuł pt. *Żubr ciekawy z natury...? - charakterystyka cyklu reklam (na wybranych przykładach)* [2013]) wynika, iż reklamodawca we wszystkich swoich spotach reklamowych stosuje mechanizmy wpływające na sugestywność, zrozumiałość, oryginalność; splata konteksty językowe, psychologiczne, kulturowe; podwyższa atrakcyjność przekazu i wyodrębnia go z zewnętrznego kontekstu dyskursu reklamowego wykorzystaniem tej samej scenarii (puszczy) i bohaterów (wśród których głównym zawsze jest żubr) oraz związanych z nimi pozytywnymi konotacjami; dowcipną grą podwójnych sensów prowokuje do wspólnej zabawy.

Artykuł pt. *Gry językowe w polskiej reklamie telewizyjnej* [2005] poświęciłam przeanalizowaniu mechanizmów celowych modyfikacji występujących tylko w tekstach sloganów reklamowych.

Artykuł pt. *O nagłówkach prasy lokalnej* [2003] wiąże się z badaniem wypowiedzi prasowej przy wykorzystaniu źródeł materiału z czasopism bydgoskich i publikacji związanych z serią opracowań dotyczących regionu w ramach tomów pt. *Polszczyzna bydgoszczan* (pod red. Małgorzaty Świącickiej).

Gramatyka komunikacyjna daje atrakcyjne dla współczesnego użytkownika języka narzędzia badawcze, które pozwalają wykryć i opisać zastosowane typy aktów mowy i ustalić ogólny cel komunikacyjny, do którego dąży nadawca. Wykorzystałam je do analizy materiału językowego w tekstach:

System i realizacja systemu – konteksty interpretacyjne dyskursu kibiców [2013],

Granice dowcipu – komunikacja, kontekst, interpretacja [2014],

Współczesna debata publiczna – jej cechy, sytuacja komunikacyjna, strategie [2015],

Impoliteness in the media and its reception (w druku – Frankfurt: Peter Lang, po pozytywnej recenzji),

uzupełniając pojęcia tej gramatyki o elementy teorii dowcipu, etyki i etykiety językowej, znaczenia *face saling* jako wartości w badaniach Ervinga Goffmana.

Z dwoma ostatnimi zagadnieniami łączy się także badanie wykładników językowych agresji słownej przeprowadzone w artykule pt. *Dosadność, odwaga, bezkompromisowość... czy agresja językowa? Waldemar Łysiak o Lechu Wałęsie w „Micie tytana Nikodema W.”* [2015]. W tekście pt. *Człowiek „na licencji”... (na przykładzie programu Top Model)* [2015] poddałam analizie warstwę językową popularnego show. W wyniku badań ustaliłam, iż w spontanicznych działaniach językowych ujawnia się dysonans między kreacją świata a rzeczywistością. W bezpośrednich interakcjach nie przestrzega się norm etykietałnych (np. przez stosowanie lekceważących, pogardliwych wyrażen), etycznych (np. przez deprecjonowanie, instrumentalne traktowanie człowieka). Uzasadnienie tego typu działań wskazałam na podstawie kontekstów pozajęzykowych, w tym oddziaływania postmodernizmu, zachodniej mody kulturowej.

5.3.4.

Kolejny obszar badawczy stanowią zagadnienia związane z **frazeologią i frazematyką**. Wiąże się to z pracą w ramach seminarium frazematycznego, której efektem są artykuły:

Funkcje frazemów w języku mówionym na przykładzie dialogów filmowych [2001],

Frazemy w dialogu współczesnych filmów polskich [2002],

Stale tekstowe w komunikacji językowym [2004].

5.3.5.

Na mój dorobek składają się także **recenzje**:

Zeszytu Studenckiego Koła Naukowego Językoznawców Uniwersytetu Śląskiego pt. *GRAMATYKA – JEZYK – ŚWIAT*, pod red. Piotra Żmigrodzkiego, umieszczona w „Języku Polskim” 2003/z.1, LXXXIII, s. 71-73;

pierwszego tomu periodyku pt. *Linguistica Bidgostiana* pod red. Andrzeja Dyszaka, opublikowana w „Kwartalniku Akademickim” 2004/nr 4 (8), s. 44-45;

tomu XVII Prac Komisji Językoznawczej BTN pt. *JEZYK, HISTORIA, POLITYKA* pod red. Elżbiety Laskowskiej i Małgorzaty Jaracz, opublikowana w tomie 11 Sławistyki pt. *Słowiańskie barwy śmiechu*, pod red. Agnieszki Spagińskiej-Pruszk i Natalii Wyszogrodzkiej-Liberadzkiej, 2010, s. 235-240;

monografii Joanny Kuć pt. *Słownik XVII-wiecznych nazw osobowych Trzebieszowa i okolic*, wydrukowana w roczniku *Studia Slavica* XVIII/2, 2014, s. 303-309

i sprawozdania:

z ogólnopolskiej konferencji pt. *Język, społeczeństwo, wartości* Bydgoszcz 17-18 września 2007 roku, opublikowane w dziale Kronika *Linguistica Bidgostiana* – vol. V, pod red. Andrzeja Dyszaka, 2008, s. 207-209

oraz z tego samego wydarzenia – opublikowane we współautorstwie z M. Jaracz w „Forum UKW” nr 4/5 (17/18) 2007, s. 48 i w części REPORTS *Linguistics Applied*, pod red. Anny Bączkowskiej, Małgorzaty Świącickiej, 2008, s. 229-232.

5.3.6.

Do dorobku wliczam ponadto **współredakcję** tomu pt. *Język, społeczeństwo, wartości*, Prace Komisji Językoznawczej BTN Nr XVIII, 2008 (mój udział obejmuje 30%, ponieważ opracowałam pod względem redakcyjnym jedną trzecią artykułów wydrukowanych w tomie; współredaktorkami były też Elżbieta Laskowska i Małgorzata Jaracz)

współautorstwo monografii pt. *Od głoski do zdania* [2009], cz. I *Wiadomości* – autor Andrzej Dyszak, cz. II *Ćwiczenia* – autor Iwona Benenowska

5.3.7.

W celu **popularyzowania wiedzy** opublikowałam również artykuł *Refleksje w zakresie poprawności językowej* (s. 37-43), wydrukowany w tomie pt. *Siła słów i ludzi* [2008], przygotowanym dla upamiętnienia 50. rocznicy powstania bydgoskiego Koła TMJP oraz dwuczęściowy artykuł pt. *O czym mówią przysłowia i związki frazeologiczne?*, który ukazał się w czasopiśmie dla nauczycieli *Wiadomości, Głosy, Rozmowy o Szkole* [nr 5 (155) maj 2005 s. 30-31 i nr 6 (156) czerwiec 2005 s. 30-31].

W *Expressie Bydgoskim* [8 III 2014, s. 14] D. Witt umieściła artykuł pt. *Młodzi nie muszą dobrze wyglądać*, w którym wypowiadam się na temat językowych aspektów mody.

5.4. Liczba cytowań wg **Google Scholar**, liczba cytowań: 2, h-index: 1. Większość cytowań jest w publikacjach drukowanych.

6. Współpraca naukowa i wymiana doświadczeń naukowo-dydaktycznych w kraju i za granicą

6.1. W latach 1999-2002 brałam udział w pracach zespołu badającego istotę frazemów (tzw. seminarium frazematyczne) w ramach współpracy międzyuczelnianej (UJ, UŁ, UKW – wtedy Akademia Bydgoska) pod kierunkiem prof. dr. hab. Aleksiego Awdiejewa, prof. dr. hab. Grażyny Habrajskiej i prof. dr. hab. Elżbiety Laskowskiej.

6.2. W ramach **Erasmusa**

- 7-11. 07. 2014 – brałam udział w Letniej Szkole Interdyscyplinarnych Studiów o Polsce w Centrum für Interdisziplinäre Polenstudien (ZIP) we Frankfurcie (Oder) i prowadziłam zajęcia warsztatowe, indywidualne konsultacje z grupą ośmiorga studentów z Niemiec i USA na temat: *Jak komunikować się grzecznie i skutecznie?*

- W listopadzie (9-13. 11. 2015) zostałam zaproszona do współpracy z Sprachenzentrum Europa-Universität Viadrina Frankfurt (Oder). Prowadziłam cykl zajęć (wykłady w formie prezentacji, dyskusje, indywidualne konsultacje) nt. *Elementy polskiej grzeczności językowej dawniej i dziś*

6.3. Współpraca międzynarodowa

Jesienią 2015 roku nawiązałam współpracę z Katedrą Sławistyki Wydziału Filozoficznego Uniwersytetu Ostrawskiego, w ramach której 22-23 października zostałam zaproszona do Ostrawy. Wygłosiłam dla pracowników i studentów wykład z prezentacją multimedialną nt. *Polski dowcip językowy – przykłady tekstów i kontekstów z poezji polskiej XX wieku*. Spotkanie było poświęcone także wymianie informacji na temat doświadczeń naukowo-dydaktycznych, poznaniu zainteresowań badawczych studentów, ustaleniu możliwości dalszej współpracy, publikacji w roczniku „Studia Slavica”.

6.4. Od stycznia 2015 roku włączyłam się w prace międzyuczelnianego zespołu „Obserwatorium etyki słowa”, działającego przy Uniwersytecie Warszawskim.

Jestem członkiem Zespołu Etyki Słowa Rady Języka Polskiego PAN, działającego pod przewodnictwem prof. dr. hab. Jadwigi Puzyniny.

6.5. Prowadziłam badania w ramach badań statutowych pod kierunkiem prof. dr. hab. Andrzeja Dyszaka (np. w 2005 roku zatytułowanych *Semantyka i gramatyka współczesnej*

polszczyzny, w latach 2006-2008 *Zjawiska współczesnej polszczyzny: leksyka, gramatyka, semantyka, onomastyka*, w latach 2009-2014 *Współczesna polszczyzna – system i tekst*). W 2015 roku współpracowałam z dr hab. Beatą Morzyńską-Wrzosek w badaniach statutowych prowadzonych pod jej kierunkiem nt. *Tożsamość i jej parametry w poezji polskiej XX i XXI wieku*.

7. Udział w konferencjach

W latach 1991-2015 brałam udział w 56 konferencjach i sesjach naukowych – krajowych (organizowanych przez ośrodki akademickie: uniwersytety w Bydgoszczy, Gdańsku, Olsztynie, Opolu, Poznaniu, Siedlcach, Szczecinie, Toruniu, Zielonej Górze, a także przez inne instytucje naukowe: Polskie Towarzystwo Językoznawcze, Towarzystwo Miłośników Języka Polskiego, Bydgoskie Towarzystwo Naukowe, Radę Języka Polskiego (tzw. Forum Kultury Słowa) oraz Stowarzyszenie Etyki Słowa) – w tym w 9 o charakterze międzynarodowym oraz 1 zagranicznej – w Ługańsku (uniwersytet im. W. Dalii w Rubiżnem na Ukrainie), na których wygłosiłam ponad 30 referatów (wykaz konferencji i tytuły referatów – zob. Załącznik nr 4)

8. Udział w komitetach organizacyjnych konferencji

Współorganizowałam ogólnopolską konferencję naukową pt. *Skuteczność słowa w działaniach politycznych i społecznych* (Bydgoszcz 3-5. 04. 1997)

Byłam sekretarzem naukowym ogólnopolskiej konferencji naukowej pt. *JĘZYK – SPOŁECZEŃSTWO – WARTOŚCI* (Bydgoszcz 17-18. 09. 2007)

oraz

konferencji pt. *Dylematy dziennikarstwa: etyka – polityka – biznes* (Bydgoszcz 16. 10. 2013)

9. Członkostwo w organizacjach i towarzystwach naukowych

9.1. od 1992 – członek Towarzystwa Miłośników Języka Polskiego (od 2007. w funkcji skarbnika Oddziału Bydgoskiego TMJP)

9.2. od 2002 – członek Polskiego Towarzystwa Językoznawczego

9.3. od 2005 – członek Komisji Językowej Bydgoskiego Towarzystwa Naukowego

9.4. od 2008 – członek Stowarzyszenia Etyki Słowa (od 2007 r. członek komitetu założycielskiego i członek zarządu – w funkcji sekretarza)

10. Działalność organizacyjna

10.1. W kadencjach: 2002-2006, 2006-2010 byłam reprezentantem młodszych pracowników nauki w Radzie Wydziału Humanistycznego Akademii Bydgoskiej, później Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego.

10.2. W roku 2007 pełniłam funkcję przewodniczącej Instytutowej Komisji Wyborczej.

10.3. W roku 2012 (styczeń – maj) pracowałam w zespole przygotowującym opis efektów kształcenia dla kierunku filologia polska 1 i 2 stopnia.

11. Działalność dydaktyczna

11.1. W latach 1991-2015 prowadziłam zajęcia różnego typu (konwersatoria, laboratoria, ćwiczenia, wykłady, wykłady monograficzne, wykłady fakultatywne, proseminaria i

seminaria) na studiach 1. i 2. stopnia, stacjonarnych i niestacjonarnych, na kierunkach: filologia polska, dziennikarstwo i komunikacja społeczna, logopedia (na macierzystej uczelni i poza nią – zob. wyżej 3.1. i 3.2.). Oprócz tego od roku akademickiego 2012/2013 prowadziłam zajęcia w różnych edycjach studiów podyplomowych (Polonistyczne Studia Podyplomowe w IFPiK).

11.2. Prowadziłam przedmioty związane z kierunkowym, specjalizacyjnym, fakultatywnym kształceniem polonistycznym i dziennikarskim, np. w zakresie gramatyki opisowej języka polskiego (od fonetyki po składnię), kultury języka, ortografii i interpunkcji, stylistyki, pragmatyki językowej.

Oprócz tego prowadziłam zajęcia z takich przedmiotów, jak: socjolingwistyka, kierunki współczesnej lingwistyki, nauka o języku w szkole podstawowej i gimnazjum, elementy nauki o języku, wprowadzenie do nauki o języku, redagowanie tekstów użytkowych, etyka promocji i reklamy, stylistyka i tekstologia, język i styl tekstów dla dzieci i młodzieży, stylistyka współczesna, stylistyka i odmiany współczesnego języka polskiego.

W sumie ponad 20 różnych przedmiotów.

11.3. W roku 2003 wypromowałam pięcioro magistrów (s.ienne).

W roku 2011 wypromowałam dziesięcioro licencjatów (s.ienne).

We wrześniu 2014 zostałam powołana do współpracy w ramach funkcji promotora pomocniczego rozprawy doktorskiej.

Prowadzona obecnie grupa seminarium licencjackiego liczy szesnaścioro studentów.

Ponadto recenzowałam ponad 60 różnych prac licencjackich i magisterskich.

11.4. W latach 2001-2007 byłam powoływana przez Dyrektora Instytutu Filologii Polskiej do przygotowania zestawów egzaminacyjnych dla kandydatów na studia dzienne na kierunku filologia polska.

11.5. Od października 2015 roku jestem opiekunem studentów 1. roku I st. dziennych kierunku filologia polska.

12. Działalność popularyzatorska

12.1. W latach 2000-2015 wygłosiłam ponad 20 odczytów, prelekcji, przeprowadziłam warsztaty lub wykłady multimedialne. Tematyka dotyczyła różnych aspektów funkcjonowania współczesnej polszczyzny (np. normy językowej, grzeczności językowej, dowcipu językowego, frazeologii, mody językowej, komunikacji międzypokoleniowej). Inicjatywy te organizowane były we współpracy z:

- Uniwersytetem Trzeciego Wieku (przy UKW i UTP w Bydgoszczy),
- Towarzystwem Miłośników Języka Polskiego (oddział bydgoski),
- Pałacem Młodzieży w Bydgoszczy,
- szkołami średnimi w województwie kujawsko-pomorskim (Zespół Szkół Budowlanych, V, VII i XV LO w Bydgoszczy, I LO w Nakle n. Not.).

12.2.

W roku akademickim 2014/2015 zorganizowałam cykl otwartych wykładów dla młodzieży ponadgimnazjalnej pt. *Horyzonty współczesnej polonistyki* i wygłosiłam (wspólnie z dr hab. Beatą Morzyńską-Wrzosek) wykład pt. *Sztuka zamknięta w słowach. O wierszach M. Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej*.

W roku akademickim 2015/2016 zorganizowałam we współpracy z dr hab. Beatą Morzyńską-Wrzosek podobny cykl wykładów *Horyzonty współczesnej polonistyki II*. Na czerwiec zaplanowałam wykład konwersatoryjny z prezentacją multimedialną pt. *Dlaczego Żubr czeka na polanie? – o grze językowej w reklamie*.

12.3. W styczniu 2015 roku odbyła się konferencja naukowa dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych pt. *Forum Olimpijczyków. Laboratorium zdolności*. Wygłosiłam tam interaktywny wykład z prezentacją multimedialną pt. *Sztuka zamknięta w słowach – analiza i interpretacja wiersza pt. „Secesja” M. Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej* (we współautorstwie z B. Morzyńską-Wrzosek).

12.4. Zgłosiłam autorski projekt pt. *Polszczyzna piękna i skuteczna*, w ramach programu wspierania ucznia zdolnego pt. *Zdolni nad Brdą*. Po zakończeniu procedury konkursowej 14 III 2015 przeprowadziłam wykład i warsztaty w wymiarze 5 godzin.

13. Działalność ekspercka

13.1. W latach 2000-2006 uczestniczyłam w posiedzeniach komisji kwalifikacyjnych lub egzaminacyjnych dla nauczycieli ubiegających się o awans zawodowy. W roku 2000 decyzją Ministra Edukacji Narodowej zostałam wpisana na listę ekspertów (nr w rejestrze: MEN/54/Eks, z dnia 18. 12. 2000 r.).

13.2. Jestem rzeczoznawcą MEN – w 2015 roku decyzją Minister Edukacji Narodowej zostałam wpisana na listę rzeczoznawców do spraw podręczników do kształcenia ogólnego.

14. Nagrody i odznaczenia

14.1. rok 1999 – indywidualna nagroda II stopnia Rektora WSP w Bydgoszczy za wyróżniające się osiągnięcia naukowe w roku akademickim 1998/99

14.2. rok 2010 – Brązowy Krzyż Zasługi nadany przez Prezydenta RP Bronisława Komorowskiego

14.3. rok 2010 – nagroda II stopnia Rektora UWK za znaczące osiągnięcia dydaktyczne

14.4. rok 2012 – nagroda zespołowa II stopnia Rektora UKW za znaczące osiągnięcia organizacyjne w roku akademickim 2011/2012

14.5. rok 2015 – Medal Komisji Edukacji Narodowej nadany przez Ministra Edukacji Narodowej

